

Economic Development and Research Center (EDRC)
Տնտեսական զարգացման և հետազոտությունների կենտրոն

**Մոր և մանկան առողջություն
Հազարամյակի զարգացման 4 և 5
նպատակների ապահովումը Հայաստանում**

Գագիկ Թորոսյան

Նունե Օհանյան

Երևան - 2009

ՀԱՉԱՐԱՄՅԱԿԻ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

- 2000 թվականին ՄԱԿ-ի Հազարամյակի գագաթնաժողովում Հազարամյակի հռչակագրի ստորագրում և 8 ՀՁՆ-ների ընդունում 189 երկրների կողմից
- 2000 թվականին ՀՀ Կառավարության կողմից ևս Հազարամյակի հռչակագրի ստորագրում և ՀՁՆ-ների ներառում զարգացման ռազմավարական ծրագրերում
- Համաձայն Հազարամյակի զարգացման 4 և 5 նպատակների, մանկամահացության և մայրամահացության կրճատում, մոր և մանկան առողջության պահպանում
- 2000-2003 թվականներին ՄԱԿ-ի կողմից ընդունված մի շարք ելքային փաստաթղթեր՝ ուղղված կանանց և երեխաների հիմնահարցերի բարելավմանը.
 - «Պեկին+5» քաղաքական հռչակագիրը (Նյու Յորք-2000)
 - «Հազարամյակի հռչակագիր» (Նյու Յորք-2000)
 - «Պայքար ՄԻԱԿ/ՁԻԱՀ-ի տարածման դեմ» (Նյու Յորք-2001)
 - «Ստեղծենք աշխարհ, որ պիտանի է երեխաների համար» (Նյու Յորք-2002)

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

- «Մոր և մանկան առողջության պահպանման 2003-2015 թվականների ռազմավարություն», 2003 թվական
- Վերարտադրողական առողջության բարելավման ազգային ռազմավարության և իրականացման մեխանիզմի մշակում և ընդունում, 2007-2015 թթ. ընթացքում

ՅՁՆ 4. ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ՄԱՀԱՑՈՒԹՅԱՆ ՆՎԱԶԵՑՈՒՄ

ԹԻՐԱԽ 5. Մինչև 2015 թվականը, 1990-ի համեմատ, երկու երրորդով կրճատել մինչև հինգ տարեկան երեխաների մահացության մակարդակը

Ցուցանիշներ՝

- մինչև 5 տարեկան երեխաների մահացություն, 1,000 կենդանաձևի հաշվով
- մանկական մահացություն, 1,000 կենդանաձևի հաշվով
- պատվաստումներում ընդգրկվածություն, տոկոս

մինչև 5 տ. երեխաների
մահացություն, 1,000
կենդանաձևի հաշվով

նպատակային

մինչև 2015-ը՝ <10

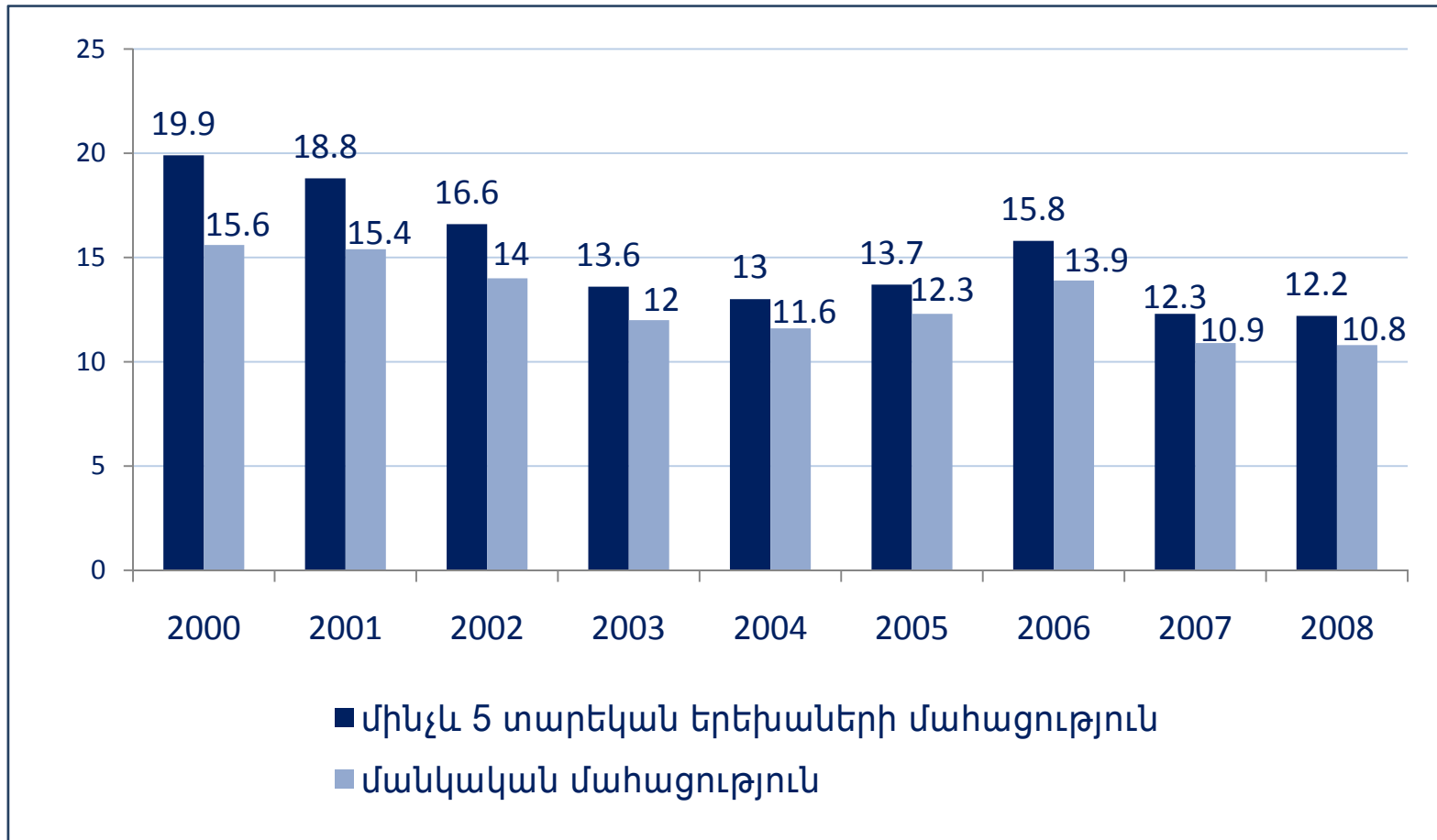
փաստացի

2008-ին՝ **12.2 (12.1 ճշգ.)**

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՄԱՐԿՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

մինչև 5 տարեկան երեխաների մահացությունը և
մանկամահացությունը, 1,000 կենդանաձնի հաշվով

ՀԶՆ 5. ՄԱՅՐԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐԵԼԱՎՈՒՄ

ԹԻՐԱԽ 6. 2015 թվականին, 1990-ի համեմատ, երեք քառորդով կրճատել մայրական մահացության մակարդակը

Ցուցանիշներ՝

- մայրական մահացություն, 100,000 կենդանածինների հաշվով
- որակյալ բժշկական միջամտությամբ ընթացած ծնունդներ, տոկոս

մայրամահացություն ,
100,000 կենդանածնի
հաշվով

նպատակային →

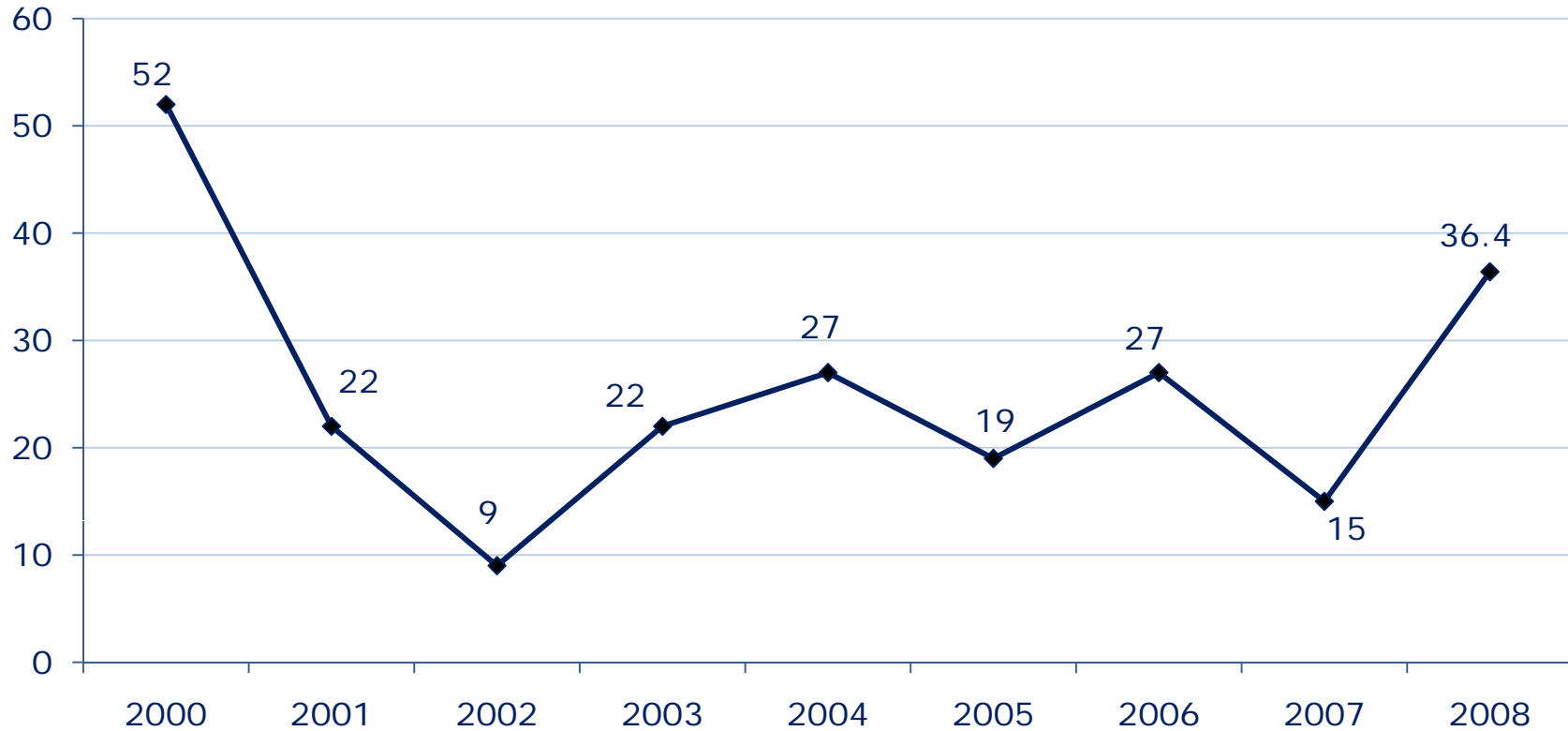
2015-ին՝ <10

փաստացի →

2008-ին՝ **36.4 (38.8 ճշգ.)**

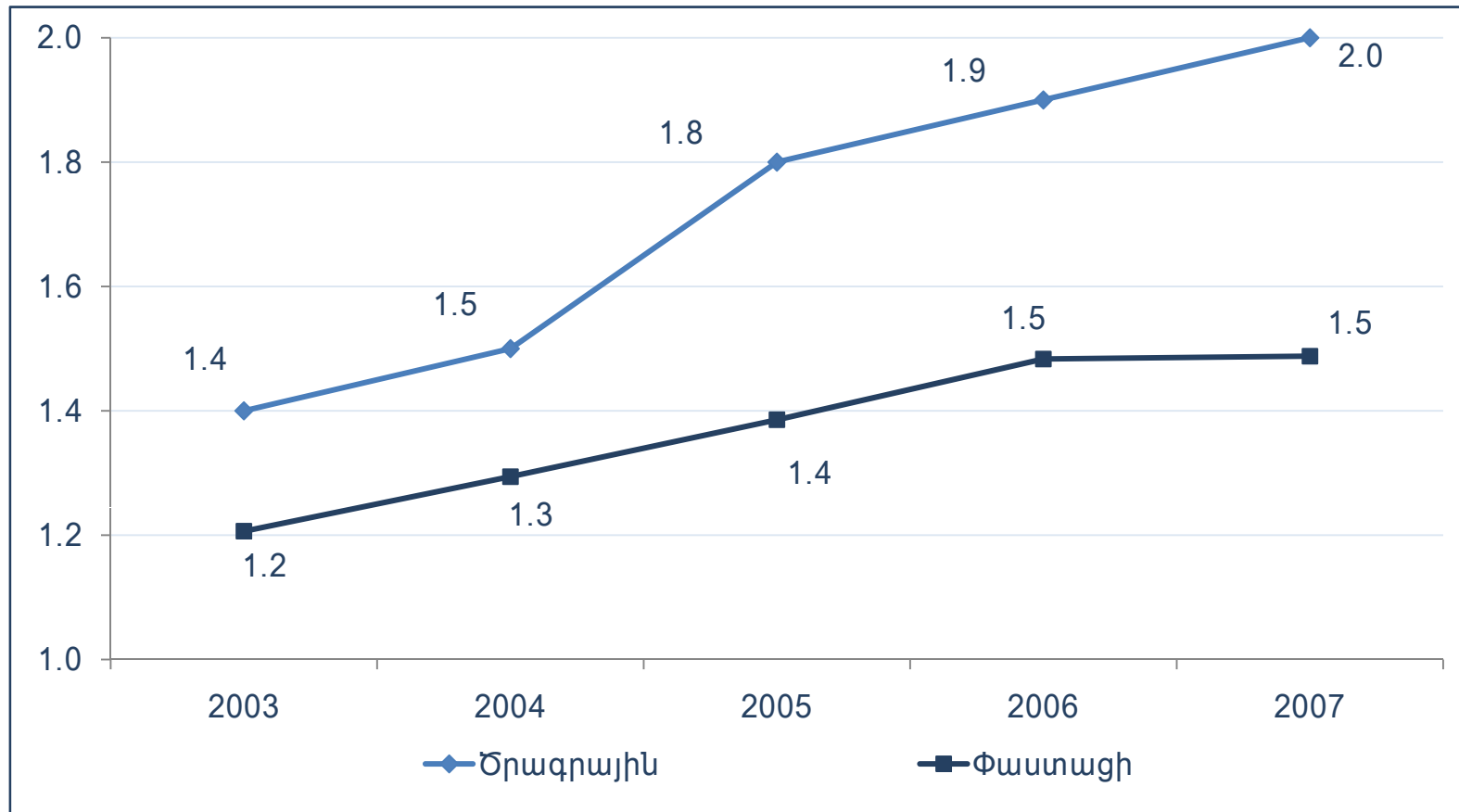
ՄԱՅՐԱՄԱՀԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

մայրամահացություն, 100,000 կենդանաձնի հաշվով

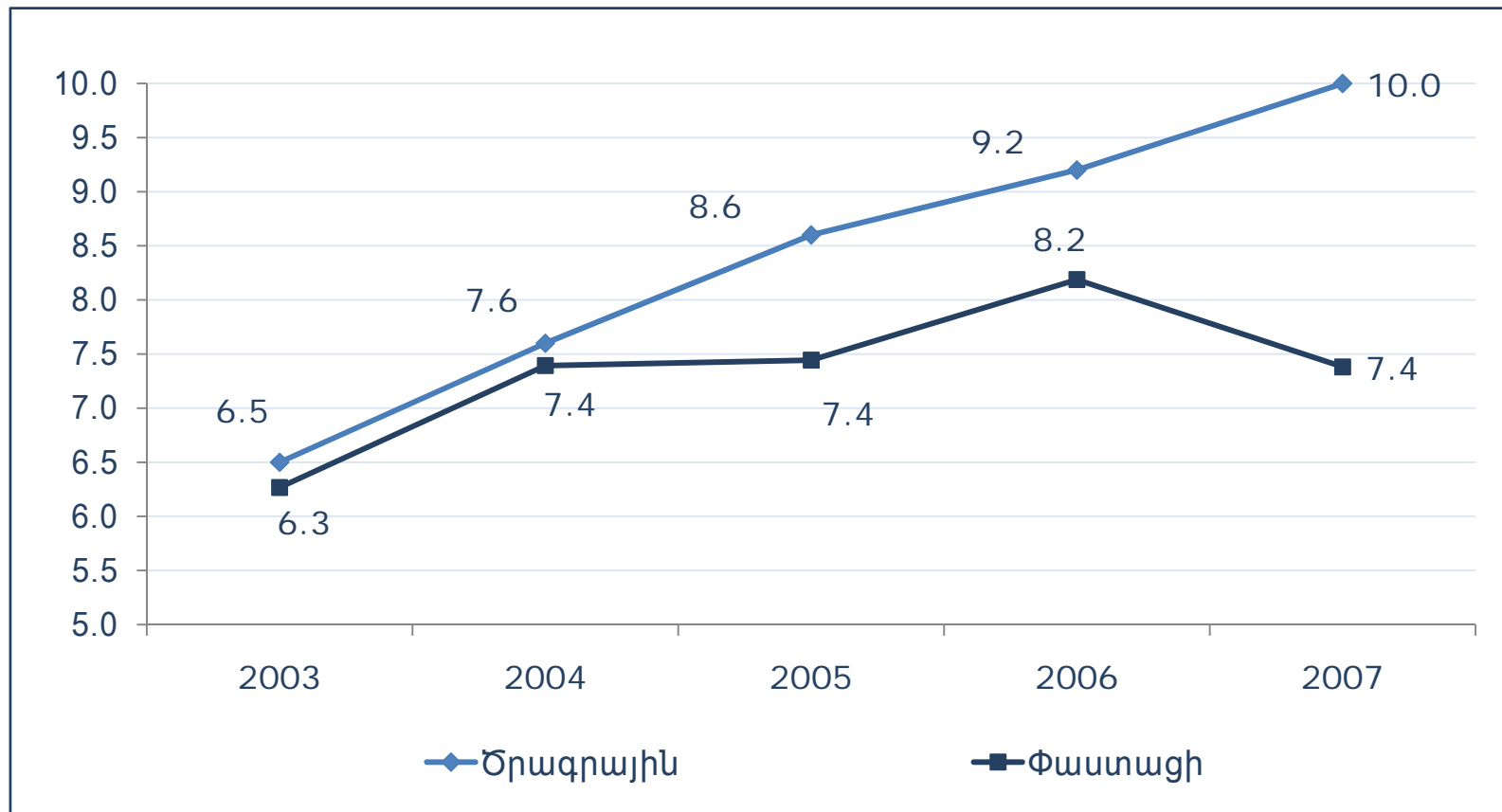
ԱՌՈՂՋԱՊԱՅՈՒԹՅԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՈՒՄԸ ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

Առողջապահության ոլորտի ֆինանսավորումը ՀՆԱ-ի մեջ,
ԱՅԻԾ-ով ծրագրված և փաստացի ցուցանիշներ

ԱՌՈՂՋԱՊԱՅՈՒԹՅԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՈՒՄԸ ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ (2)

Առողջապահության ոլորտի ֆինանսավորումը պետական բյուջեի մեջ,
ԱՅՈՒԾ-ով ծրագրված և փաստացի ցուցանիշներ

ՄՈՐ ԵՎ ՄԱՆԿԱՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ՊԱՅՊԱՆՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ՝ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՒՑ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՎՈՂ ԾՐԱԳՐԵՐ

- *մանկաբարձագինեկոլոգիական հիվանդությունների բժշկական օգնության ծառայություններ*
- *սեռական ճանապարհով փոխանցվող հիվանդությունների բժշկական օգնության ծառայություններ*
- *ՄԻԱՎ/ՁԻԱՅ-ի դեմ պայքարի ծրագիր (հետազոտություն)*
- *հիգիենիկ -հակահամաճարակային ծառայություններ*
- *մինչև 7 տարեկան երեխաների բժշկական օգնություն*

ՄԱՆԿԱՄԱՅԱՑՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ 2007 ԹՎԱԿԱՆԻՆ

- Շուրջձևական շրջանում առաջացած առանձին վիճակներ՝ 56.4 տոկոս
- Բնածին անկանոնություններ և ձևախախտումային խանգարումներ, 20.6 տոկոս
- Շնչառական օրգանների հիվանդություններ, 12.9 տոկոս
- Վարակային և մակաբուժային հիվանդություններ, 4.4 տոկոս
- Դժբախտ պատահարներ, վնասվածքներ և թունավորումներ, 0.7 տոկոս
- Մարսողական օրգանների հիվանդություններ, 0.23 տոկոս
- Այլ պատճառներ, 4.85 տոկոս

ՄԱՅՐԱՄԱՅԱՑՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ 2006 ԹՎԱԿԱՆԻՆ

- արտարգանդային հղիություն, 10 տոկոս
- մանկաբարձական արյունահոսություններ, 30 տոկոս
- հղիության, ծննդաբերության-հետծննդյան շրջանի այլ բարդություններ, 60 տոկոս

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՄԱՅԱՑՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԵՌԵԼԱԾՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆԽՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ

- հղիության ընթացքում կանանց առողջության պահպանում և բարելավում
- ծննդաբերության ընթացքում և անմիջապես դրանից հետո նորածնին և մորն անհրաժեշտ խնամքի պատշաճ մակարդակով ապահովում
- կյանքի առաջին մի քանի շաբաթների ընթացքում երեխային անհրաժեշտ խնամքի ապահովում

ՄԱՅՐԱՄԱՐԱՅՈՒԹՅԱՆ ԿՐՃԱՏՄԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄՆԵՐ (UNICEF, UNFPA, WHO)

- ոչ ցանկալի հղիության կանխում
- հղիության ընթացքում բարդությունների առաջացման կանխում, կանանց առողջության պահպանում
- խնդիրների ծագման դեպքում անհրաժեշտ քայլերի ձեռնարկում և իրավիճակի ճիշտ կառավարում

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԶԻՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴԵՄ ՊԱՏՎԱՍՏՈՒՄՆԵՐ

տոկոս մինչև մեկ տարեկան երեխաների ընդհ.թվի մեջ	2007
Դիֆտերիայի, փայտացման դեմ պատվաստված երեխաներ	87.6
Պոլիոմելիտի դեմ պատվաստված երեխաներ	90.0
Կապույտ հազի դեմ պատվաստված երեխաներ	84.8
Տուբերկուլյոզի դեմ պատվաստված երեխաներ	93.6
Կարմրուկի դեմ պատվաստված երեխաներ	92.0

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԵՎ ՄԱՅՐԱԿԱՆ ՄԱՅՐԱՑՈՒԹՅԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ ՆՊԱՏԱԿԱԴՐՈՒՄԸ ԿԶԾ-ՈՎ

Ցուցանիշներ	2008	2009	2010	2012	2015	2018	2021
Մանկամահացություն (մինչև 1 տարեկան), 1,000 կենդանաձնի հաշվով	12.0	11.5	10.9	10.3	8.2	7.9	7.6
Մինչև 5 տարեկան երեխաների մահացություն, 1,000 կենդանաձնի հաշվով	14.1	13.5	12.8	12.1	9.6	9.3	8.9
Մայրական մահացություն, 100,000 կենդանաձնի հաշվով	18.5	14.5	14.0	13.4	10.3	8.4	7.0

ՀՆԱ-Ն ԵՎ ԱՌՈՂՋԱՊԱՅՈՒԹՅԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՈՒՄԸ. ԿԶԾ-ՈՎ ՆՊԱՏԱԿԱԴՐՈՒՄՆԵՐ

Ցուցանիշներ	2009	2010	2011	2012	2015
ՀՆԱ, միլիարդ դրամ	4,169.3	4,703.2	5,280.7	-	7,837.7
Պետության կողմից առողջապահության ֆինանսավորումը ՀՆԱ-ի նկատմամբ, տոկոս	1.6	1.7	2.0	2.2	2.5

ՄԻՋԵՐԿՐԱՅԻՆ ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ցուցանիշներ	Մինչև 5 տարեկան երեխաների մահացություն, 1,000 կենդանաձնի հաշվով				Մանկամահացություն, 1,000 կենդանաձնի հաշվով			
	2000	2005	2006	2007	2000	2005	2006	2007
Եստոնիա	21	7	7	6	17	6	5	5
Հունգարիա	9	8	7	7	8	7	6	6
Չեխիա	5	4	4	4	5	3	3	3
Խորվաթիա	8	7	6	6	8	6	5	5
Լատվիա	21	11	9	10	17	9	6	9
Լիտվա	21	9	8	7	17	7	7	6
Սլովակիա	9	8	8	8	8	7	7	6
Հայաստան	20	14	16	12	16	12	14	11

ՌԵԳՐԵՍԻՈՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

7 արևելաեվրոպական երկրների՝ 2000-2006 թվականների տվյալներ՝

- ✓ մանկամահացություն, 1,000 կենդանաձնի հաշվով (կախյալ փոփոխական)
- ✓ մինչև 5 տար. երեխաների մահացություն, 1,000 կենդանաձնի հաշվով (կախյալ փոփոխական)
- ✓ պետության կողմից առողջապահության ֆինանսավորումը ՀՆԱի մեջ, տոկոս (անկախ փոփոխական /ռեգրեսոր/)

ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ՝

պետության կողմից
առողջապահության
ֆինանսավորման՝ ՀՆԱի մեջ
ունեցած կշռի 1 տոկոսային
կետով աճ

մինչև 5 տար. երեխաների
մահացության ցուցանիշի
կրճատում 2.33-ով

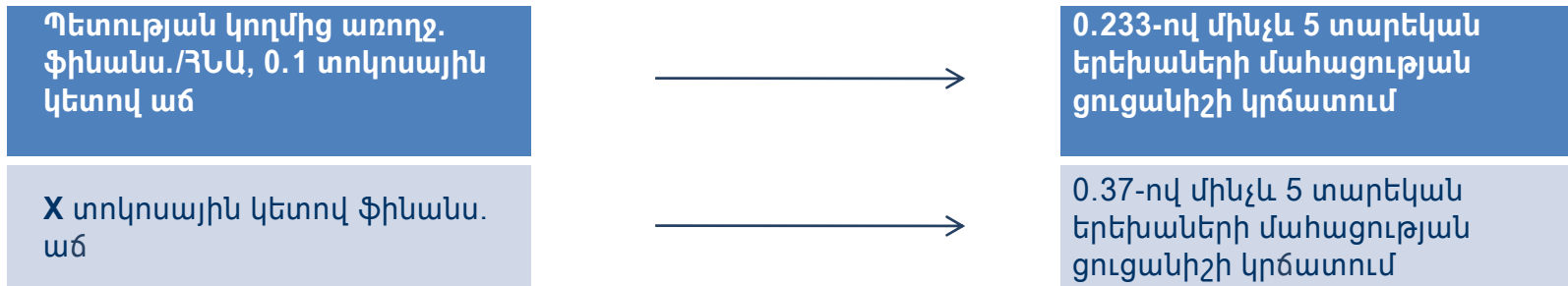

մանկամահացության
ցուցանիշի կրճատում 1.79-ով

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՄԱՅԱՑՈՒԹՅԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԿՐՃԱՏՄԱՆ ՏԵՄՊԻ ՀԱՇՎԱՐԿՈՒՄ

Ցուցանիշ	2008 թվական	2015 թվական	Տարբերություն	Կրճատման տարեկան տեմպ
Մինչև 5 տարեկան երեխաների մահացություն, 1,000 կենդանաձնի հաշվով	12.2	9.6	2.6	2.6 / 7 ՏԱՐԻ = 0.37
Մանկամահացություն, 1,000 կենդանաձնի հաշվով	10.8	8.2	2.6	2.6 / 7 ՏԱՐԻ = 0.37

ԱՌՈՂՋԱՊԱՅՈՒԹՅԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ՝ ՀՆԱ-ՈՒՄ ՈՒՆԵՑԱԾ ԿՇՈՒ ԱՌԱՋԱՐԿՎՈՂ ԵՎ ՆՊԱՏԱԿԱԴՐՎԱԾ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐ

X=0.16 տոկոսային կետ:

Նույն տրամաբանությամբ՝ մանկամահացության համար **X=0.21** տոկոսային կետ:

Ցուցանիշներ	2009	2010	2011	2012	2015
Պետության կողմից առողջապահության ֆինանսավորումը ՀՆԱ-ի նկատմամբ, տոկոս (ԿԶԾ-ով ծրագրված տոկոս)	1.6	1.7	2.0	2.2	2.5
Պետության կողմից առողջապահության ֆինանսավորումը ՀՆԱ-ի նկատմամբ, տոկոս (առաջարկվող տոկոս)	1.7*	1.8	2.0	2.2	2.8

* 1.7 = 1.44 (2008 թ.) + 0.21 (տարեկան աճի տեմպ)

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

- մինչև 5 տարեկան երեխաների մահացության ցուցանիշի բարձր մակարդակ 2008 թվականին՝ 1,000 կենդանաձնի հաշվով՝ 12.2, չնայած վերջին երկու տարիների կրճատմանը
- 2008 թվականին մայրամահացության ցուցանիշի կտրուկ աճ նախորդ տարվա համեմատ՝ 36.4 100,000 կենդանաձնի հաշվով
- բյուջեից ոլորտի ֆինանսավորում 49.97 միլիարդ դրամով (ՀՆԱ-ի 1.37)՝ նախատեսված 54.48 միլիարդ դրամի դիմաց (ՀՆԱ-ի 1.55)
- պետական բյուջեի ծախսերի մեջ առողջապահության ոլորտի՝ ըստ ՀՀ մարզերի ֆինանսավորման ներկայացման բացակայություն
- 2008 թվականին մոր և մանկան առողջության պահպանմանն ուղղված ծրագրերի ֆինանսավորման՝ գրեթե 100 տոկոսով կատարում

ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ

- ապահովել բյուջեի թափանցիկությունն ըստ մարզերի
- մոբիլիզացնել դոնոր կազմակերպությունների կողմից տրամադրված միջոցները
- ապահովել մոտակա տարիների ընթացքում առողջապահության ոլորտի ֆինանսավորման աճը ՀՆԱ-ի մեջ և բացարձակ արժեքով՝ դրամական արտահայտությամբ: Առաջարկվում է ապահովել պետության կողմից առողջապահության ֆինանսավորման՝ ՀՆԱ-ի մեջ կշռի 1.8% արժեք 2010 թվականին, 2.0%՝ 2011-ին, 2.2%՝ 2012 թվականին, և 2.8%՝ 2015-ին:
- չկրճատել մոր և մանկան առողջության պահպանմանը և բարելավմանն ուղղված ծրագրերի ֆինանսավորումը
- ապահովել մոր և մանկան առողջության պահպանմանը և բարելավմանն ուղղված ծառայությունների պատշաճ մակարդակը
- բարձրացնել կանանց իրազեկվածությունը առողջապահական պետական ծրագրերի շրջանակներում հղիության և ծննդաբերության հետ կապված բժշկական օգնության և սպասարկման անվճար իրականացման մասին

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆ

Oxfam